

A "sinus" szóról.

A trigonometriai függvények nevei, a sinus kivételével, fogalmukkal jól megegyeztethetők, ha azokat oly körhöz rajzoljuk, melynek küllője a hosszegység. Csak sinus=öböl, kebel nem fedezhető fel a mondott idomban. Miért nevezzük mégis a húr felét sinusnak? Erre megfelelnek a következő sorok.

Mint ismeretes, a geometria a görögöknél magas fokú fejlődést ért el, gondoljunk csak arra, hogy a kúpszeletek majdnem összes tulajdonságait, melyeket a középiskolában tárgyalunk, pergaei Apollonius is ismerte. Az aritmetika azonban nem tartott lépést a geometriában való haladással. E tárgyat inkább az indusok, babyloniaiak és arabok művelték nagyobb eredménnyel. Már pedig a trigonometria mint a geometriának azon része, mely leginkább szorul az aritmetika segítségére, első sorban az indusoknál fejlődik. Az indusok és arabok irodalmának tanulmányozása folytán meg is leltük fölvetett kérdésünkre a feleletet.

A húr neve az indusoknál $y j \hat{a}$ vagy $j i v a$, a húr fele pedig $j y \hat{a} r d h a$ vagy $a r d h a j y \hat{a}$. Lassankint e helyett a rövidebb $j i v \hat{a}$ -t használták, ebből kétértelműség nem keletkezhett, miután a trigonometriában csak a félhúr szerepel. E megnevezést szószerint átvették az arabok és $d s i b \hat{a}$ -nak írták. E fogalmat és szót használta Mohammed ibn Dsabit ibn Szinân Abu' Abdallâh al Battâni (878-918) vagy, amint a nyugatiak rövidebben nevezték, Albategenis, a csillagok mozgásáról írt híres művében. A művet tivolii Plato a XII. században De motu vagy De scientia stellarum cím alatt latin nyelvre átdolgozta. E műből ment át a sinus név mint egy trigonometriai függvény neve az összes népek matematikájába.

Az arab írásban csak a mássalhangzók íratnak ki és ugyanazon mássalhangzók, melyek $d s i b \hat{a}$ -t jelentenek, $d s a i b$ -nak is olvashatók, mely utóbbi arab szó és öbölt-t jelent. A hagyomány mely szerint azt, az arabban semmit sem jelentő $dsib\hat{a}$ -nak kell olvasni, csakhamar feledésbe ment és $dsaib$ -nak öbölnek olvasták.

Ily módon helyesen fordította tivolii Plato sinusnak, a mely e módon örökül szállt reánk.

Schey Lipót, Győr.